

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A NÉPNEVELŐK BUDAPESTI EGYESÜLETÉNEK TULAJDONA

és

A HAZAI TANÍTÓK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Felelős szerkesztő:

SAJÓ SÁNDOR

kihez a lap szellemi részét illető közlemények
küldendők.

(Dohány-utca 65.)

Kiadó

„HUNNIA“-NYOMDA

hová az előfizetési díjak, reklamációk és
hirdetések küldendők.

Teréz-körut 3. (Kernitzer-utca sarok.)

TUDNIVALÓK:

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tagjai tagilletményül kapják a lapot.

Tagsági és más kérdések ügyében szívesen szolgál felvilágosítással GERLEY SZEVÉR egyesületi titkár
VI., Izabella-utca 52. sz., II. 38.

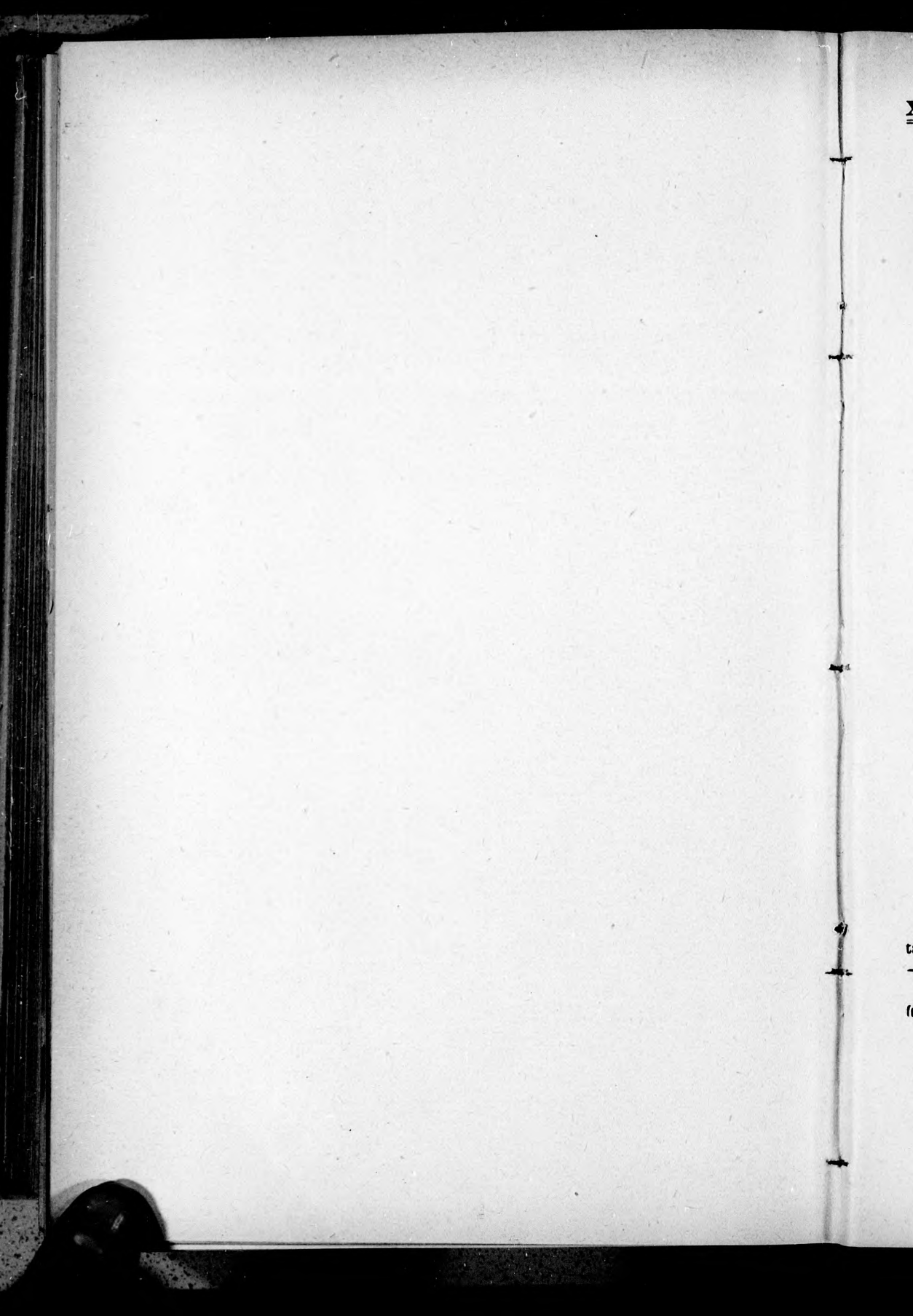
Nem tagok előfizethetnek a kiadónál egész évre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft-tal

Tagsági díjak KISS ILDEBERT pénztároshoz küldendők.
(VIII. ker., Aggteleki-utca 12. III. em. 40.)

BUDAPEST, 1898.

„HUNNIA“ KÖNYVNYOMDA

VI., Teréz-körut 3.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felölös szerkesztő: Sajó Sándor.

Laptulajdonos:	Kiadó:
A „Népnevelők Budapesti Egyesülete”	„HUNNIA”-nyomda, VI., Teréz-körút 3.
Megjelenik e lap minden szombaton.	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:
ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Dohány-utca 65. sz. alá küldendők.
Egész évre . . . . . 4 frt	Előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz:
Fél évre . . . . . 2 „	„HUNNIA” KÖNYVNYOMDA VÁLLALATHOZ:
Negyed évre . . . . . 1 „	(VI., Teréz-körút 3. szám alá) küldendők.
Pályázatokat és egyéb hirdetéseket petit soron- ként 10 krral számítunk.	
— Kéziratokat nem küldünk vissza. —	

Megszületett a Messiás.

Istállóban született, testét rongyokba takargatták: mégis fejedelmek jöttek messze napkeletről hódolni az isteni Kisdednek. Az emberiség Megváltóját látta benne, kinek eljövételét az igazak oly epedve várták. Leszállott a földre, leereszkedett az emberek közé az Istenember, hogy őket megjavítsa, köztük az egy Istenben való hitet elhintse s hogy végül üdvözítő tanításaiért vértanu-halált szenvedjen. Mindnyájan egy atyának vagyunk gyermekei — mondá — s egymásnak testvérei. A szeretet vallását hirdette s meghalt értünk a keresztfán, hogy megpecsételje irántunk való végtelen szeretetét.

S vajjon mi tanítók az isteni Mesternek tanítását megértettük-e s követjük-e eszméit?

Leromboltuk-e bálványainkat s ápoljuk-e az egy istenség eszméjét kebleinkben?

Szeretjük-e egymást mint testvérek s tudunk-e áldozatot hozni az egység eszméje diadalának?

Nem. Az isteni Üdvözítő tanítása még nem hatott át bennünket; eszméi még nem váltak sajátunkká.

Kétezer esztendő kevés volt — mert nagy bennünk a gyarlóság — az Üdvözítő eszméinek elterjedésére; kétezer esztendő kevés volt arra, hogy eszn.éi közkincseinkké váljanak.

Az önérdek démonja vivja kétségbeesett harcát sorainkban s nyomában — mint valami pusztító hadjáratében — irigység, haszon-

lesés, kárörvendés, pártoskodás kél s ez gyengíti erőinket, akadályozza érvényesülésünket, s megöli a kartársi szellemet.

Pártokra vagyunk szakadozva, szét vagyunk töredezve, egymás megrontásában keressük javunkat s céljaink eléréséért talán egymás holttestén is átgázolnánk!

Bálványaink imadására külön-külön építünk templomokat, mintha az Üdvözítő, az isteni tanító soha sem járt volna a földön; mintha soha sem ne oldotta volna, hogy szeressétek egymást, mint testvérek, hisz' egy atyának vagytok gyermekei!

Kartársak, szeretett Testvérek! A szent karácsony ünnepén szálljatok magatokba, elmélkedjétek az Üdvözítő tanítása felett s kérjétek az eget Urát, hogy küldje szívetekbe a Megváltót, aki a testvéri szeretet melegét csepegtesse kebleitekbe, hogy így egymást megértve, megteremtsétek széltágazó sorainkban az egységet.

Mert bizony mondom nektek, szét fogtok szórtni a világ négy tája felé.

Jöjj el Messias!

Van-e a polgári iskolára szükség?

I.

Sajátságos egy jelenség, hogy a míg a polgári iskola hallgatott magáról, addig mások is eltűrték és hallgattak róla. Most pedig, a midőn megnőt és követeli, hogy ne tekintsek többé kiskorúnak; midőn felküzdötte magát mostoha sorsának nyomásai alól és érvényesíteni akarja önállóságát, társadalmi intézményeink között követeli polgári jogait; egyszerre megszólalnak az ellenségei minden oldalról. Mit akar ez a Hamupipőke? Levegőt se érdemel! És csak róla beszélnek, és csak őt szidják, ócsárolják még olyanok is, a kik nem is ismerik, sárral dobálják meg, a kik ellen soha sem vétett.

A rosszindulatú kiabálókra, a tudatlan dobálókra nem adunk semmit. A kinél azonban jó szándékot látunk, azt szívesen meghallgatjuk; meghallgatjuk még akkor is, ha az egész okoskodása téves.

Ilyen jó szándékú, de téves okoskodást vettem észre a polgári iskoláról a Népnevelők Lapja f. évi nov. hó 26-án megjelent számában, Ember János t. barátom cikkében is.

Azt mondja a cikkíró, hogy minden oly intézményt, mely a társadalom egységének megbontására vezet és a kasztok keletkezését mozditja elő, el kell törölni. Ilyennek tartja a polgári iskolát is, tehát szerinte ezt is el kell törölni. De el kell törölni azért is, mert ma senki sem akar polgár lenni. Az iparos munkások jó része kezd bele-törödni abba a gondolatba, hogy tőke hiányában örökké munkás lesz; lassankint megbarátkozik e fogalommal proletár s mind azzal, a mi vele együtt jár. Az önálló iparos, kereskedő a gyors vagyonosodás háj-szájában törizúzza magát; egyetlen vágya, hogy mielőbb nagyságos úr

lehesen. A hivatalnok sem tekinti magát polgárnak, annál kevésbé a magasabb társadalmi osztályokhoz tartozó uri ember.

Hol van itt a következetesség? Hiszen ha senki sem akar polgár lenni, az baj, a minek orvoslására, ha még nem volna, okvetlenül meg kellene teremtenünk a polgári iskolát, hogy arra az egyedül helyes, egyedül morális útra terelje a megtévelyedett társadalmat, melyen polgár lenni: magunkra nézve tisztesség, a hazára nézve szerencse.

Annak az elvnek, hogy a haza polgárai ne oszoljanak kasztokra, magam is hive vagyok. Csakhogy én ebből nem azt következtetem, a mit Ember barátom, hogy t. i. a polgári iskolát nem kell reformálni, hanem beszüntetni.

Miért? Ember maga is elismeri cikkében, hogy a polgári iskola külön kasztot nem teremtett. De hogy is teremhetett volna, mikor épen azt az elvet szolgálja, annak az eszmének a kifejezője, hogy a társadalmi életben mindannyian munkások, az állam kötelékében pedig polgárok vagyunk.

„Egy középiskola kell a nemzetnek: az, a melylyel századokon át megbarátkozott: a gimnázium“ — írja Ember.

Tudjuk, hogy a gimnáziumot, mint tudós iskolákat, a XVI. században kezdték hazánkban meghonosítani, mégpedig a külföldi iskolák mintájára. Az ily iskolák az akkori viszonyok között teljesen elégségesek, országos állapotainkba beleillők voltak. Ámde azóta nagyot változott a világ. Maga Ember is azt írja, hogy ma már mindenki úr akar lenni. No, ha csakugyan mindenki úr akar lenni, akkor polgári iskolára van szükség, mert az a tanuló, a ki a polgári iskolából kerül ki, műveltségét könnyebben fogja összhangzatba hozhatni minden becsületes munkával, kevesebb álszeméremmel fog belépni a műhelybe és több szerénységgel a hivatalba, mint az, a ki a klasszikus műveltségre törekvő gimnáziumból kerül oda. A polgári iskola az életben leginkább értékesíthető ismereteket nyújtván, tanulói jobban is fognak boldogulni, ha a kenyérkereset szüksége kihívja őket az iskolából.

Érdekes ellentétben áll Ember következtetésével cikkének ezen passzusa is:

„A polgári iskola legjobb reformja lenne annak beszüntetése. Növendékei és tanárai menjenek a gimnáziumba. Attól senki se féljen, hogy a polg. iskolai tanárok „leszállítják a gimnázium színvonalát:“ ellenkezőleg emelni fogják azt, a mennyiben példát adnak magas paripákról diskuráló sok egyetemi képzésű tanárnak arra, miként kell az elemi iskola munkáját tovább folytatni, miként kell (az alsóbb osztályokban legalább) egészen gyakorlati módon tanítani.“

A mint láthatja a t. olvasó, a szóban levő cikk érdemes írójának minden érve, melyet a polgári iskola ellen felhozott, épen a polgári iskola létjogosultsága és szükségessége mellett bizonyít, úgyannyira, hogy általuk a legkisebb erőltetés nélkül juthatnának a következő konklúzióra:

Mivel a legnépszerűbb iskola, a 300 éves gimnázium, nem tudja megakadályozni az úrhatnamság kinövéseit, nem tudta elosztatni a gyakorlati foglalkozások (mesterség, földművelés, kereskedelem) iránt mutatkozó szegyenlést; mivel a gimnázium nem gyöngítette azt a beteges áramlatot, mely táplálja a kasztokra való oszlás iránti hajlandóságot és

a proletarizmust; mivel a gimnázium hatása mellett úgy állunk, hogy ma már senki sem akar polgár lenni: elodázhatatlanul szükséges, hogy a 30 éves polgári iskolát úgy reformálják, hogy betetőzése által felvirágozthassék, és magába foglalván a gimnáziumot, gazdagot és szegényt, munkást és minisztert egymást kölcsönösen tisztelő *polgárrá* neveljen.

Én azonban ennyire nem megyek, hanem megmaradok a lehetőség határain belül. Elismerem, hogy a gimnáziumra, mint a tudományos életpályák előkészítő iskolájára, szükség van, és munkája, melyet ebből a célból végez, a legnagyobb tiszteletre méltó. Ezenkívül azonban — a gimnázium mai célja és szervezete mellett — okvetlenül szükségesnek tartom azt az iskolát is, mely működésében nem a tudományos pályák érdekeit, hanem kizárólag a gyakorlati életpályák követelményeit, a középiskolából kilépő tanulók (80%) érdekeit tartja szem előtt.

Hasztalan állítunk fel mi teoriákat és hasztalan erőltetjük azokat. Az élet, a szükséglet parancsol, nekünk pedig ehhez alkalmazkodnunk, ebből kell kiindulnunk még akkor is, ha más irányba akarjuk terelni az egészséget. Mert a társadalommal is úgy vagyunk, mint a gyermekekkel: alkalmazkodnunk kell hozzá, ha meggyőződésünk szerint jobb irányba akarjuk terelni. Tartsuk ezt mindig szem előtt, midőn problémáit fejtegetni akarjuk.

Elvitázhatatlan dolog, hogy nem egészséges állapot, ha minden 100 tanuló közül 80 csak azért látogatja a tudományos pályákra előkészítő iskolát, a gimnáziumot, mert az uri divat. A szükséglet ma mást követel. Megköveteli, hogy annak a 80%-nak oly iskolai képzést adjunk, mely egyenesen az életre készíti elő. A hol ennek a követelménynek nem tesznek eleget, ott bünt követnek el a haza és az egész emberi társadalom érdekei ellen, mert elmulasztják kifejteni és értékesíteni azt a hatalmas erőt, melyből oly sok jó származhatnék rájuk.

Ha tehát Ember, t. barátom azt javasolta volna, hogy a középiskolát úgy kell reformálni, hogy abban azon nagy többség nevelési érdekeinek legyen elég téve, mely nem a tudományos pályákra kerül, akkor nem lehetett volna kifogásolni azt a következtetését, hogy a polgári iskolát el kell törölni. Az ő egész okoskodása azonban ilyenforma:

Minden jel arra mutat, hogy a mostani viszonyok és állapotok között virágzó iskolára van szükségünk, tehát töröljük el a polgári iskolát. Ez pedig: *contradictio in adjecto*.

Deme Károly.

II.

A T. Szerkesztő úr megtisztelő bizalmából abban a helyzetben vagyok, hogy cikkére *Deme Károly* barátomnak fentebb közölt *egy-két* szóban már most megtehetem észrevételeimet.

Nagy tévedés azt hinni, hogy az iskola által új irányt adhatunk a társadalom fejlődésének. Nem a társadalom viseli az iskola képét, hanem ellenkezőleg, a társadalom formálja az iskolát a maga képére és hasonlatosságára. Minden iskola saját korának bélyegét viseli magán. Ha tehát senki sem akar polgár lenni, az iskola senkit sem fog *polgárrá*

tenni. Még a polgári sem, mely csak címében viseli a polgár nevet, egyébképen pedig középiskola latin, illetőleg francia nyelv nélkül.

Ha a társadalom — hitünk szerint — egészségtelen irányban fejlődik, annak az iskola utját nem állja. Egyesületi hivatása e tekintetben, hogy az egészségtelen irányu fejlődést mesterségesen ne siettesse. Már pedig siettetni, ha kaszt iskolákat tart fenn, ha a gyermeket már 9—10 éves korában bizonyos életpályákhoz köti. A gimnázium a klaszikai, a reáliskola a technikai irányú tudós pályákra nevel, a polgári iskola gyakorlati — úgy nevezett polgári pályákra — képezi növendékeit. A közép-oktatás e tagolása merénylet a jövő nemzedék szabadsága ellen. Mert melyik gyermeknek van a homlokára írva, hogy ő tudósnak, avagy „gyakorlati“ pályamunkásnak termett?

Nem „uri divat“-ból ostromolják a szülék a gimnáziumot, hanem józan belátásuk, egészséges ösztönük érteti meg velük, hogy vétkezzenek utódaik iránt, ha olyan iskolába nem adnak őket, a melyből bármely életpályára léphetnek.

A polgári iskola az életnek nevel, mondják ezen intézetnek barátai. Igazuk van. Csak akkor nincs igazuk, a mikor azt állítják, hogy az u. n. *gyakorlati* pályákra nevel. A polg. iskolai tanulóknak csak egy számot alig tevő töredéke lép a gyakorlati pályákra; a nagy többség a külföldre értelmi pályákon keres és talál boldogulást. Mért ne kereshetné a gimnáziumból? Mértne mehetne mesterségre, kereskedői pályára a gyermek a gimnázium alsóbb osztályaiból? Micsoda szerencsétlenség származnék abból, ha a suszter majszter le tudná declinalni a menzat?

Persze, ha a gimnázium lenne az a sokat emlegetett egységes középiskola, alsó tagozatában egységesnek s a mainál sokkal gyakorlatiabbnak kellene lennie. De hát hol van az megírva, hogy a gimnázium örökké a tudós formákkal nagyképszerűsödjen? Sehol! A modern professorok eddig is szakítottak a tudóskodással és tanítványokat a gyakorlati pályákra is érnek annyit, mint a hasonló tehetségű polgári iskolai tanulók. Hozzuk szerves kapcsolatba az elemi iskolával a gimnáziumot, folytassa ez annak munkáját. Legyen a nemzet tovább képző iskolája, akkor aztán nincs szükség más középiskolára.

Ember János.

Egy üldözött tanítónő.

A „Népnevelők Lapja“ és a „Néptanoda“ hasábjain már ismeretes a fehérmegyei Tárnok község tanítónőjének F. G. kisasszonynak azon esete, hogy mivel ő, a tanító társadalmi tekintélye és a tanító anyagi és erkölcsi érdekeinek védelme tekintetében a kellő bátorsággal és önérzettel mer föllépni a magát intelligensnek csúfoló és a tanító fölött basáskodni vágyó közs. iskolaszékbeli előljárói ellen, azért ezek megragadnak minden percet és alkalmat, hogy tanítónőjük türelmét a legmagasabb fokra csigázzák; élet- és munka kedvét elvegyék; ambícióját elfojtsák és nem rettennek vissza a legbrutálisabb inzultusoktól és kifejezésektől sem, csakhogy állását tarthatatlanná téve, őt a községből kiüldözzék. A fő vezérseget L. I. községi jegyző, isk. széki einök

viszi, a ki a kétszínűség zászlóját kibontva, tőle már rég megszokott kitarással fennen lobogtatja és azt lesi, hogy az érdeke szele azt merre lengeti, mert időleges barátságát ő csak abban az irányban osztogatja. A fővezér mellett ott van a harci kürtös, H. J. ig. tanító (amit leginkább szégyenlünk, mert a basajegyzőket már ismerjük) — aki a tanítói közszellem és kartársi együttérzés magasatos eszméiről nem épen a mai kor izlésének megfelelő dallamokat fúj. Nagyon természetes, hogy őket vakon követi a zsiros eszmés tábor.

Nem is fontolja meg az üldöző had, hogy akkor, amidőn a községnek — különben is hivatalában pontos és lelkiismeretes — tanítónőjét a személyes ellenszenv, a jogtiprás és a nemtelen boszúállás szennyes eszközeivel lehetetlenné akarják tenni; amúgy is száraz kenyerét saját könyvével akarják megszózatni, ugyanakkor sarat dobálnak arra a világitó fáklýára, melynek fényétől függ Tárnok község népoktatásügye és hogy ezen munkájukban saját magukat moeskolják be, mert bizony a sár vissza freescsen. — De hát miért is szüntette be a tárnoki tanítónő a jegyző leányának ingyen adott zeneleckéket? Vagy — ha saját kárával is — miért akadályozta meg az iskola udvarán létesített és az ig. tanító által oly virágzásra emelt faüzletet további üzemében? Hisz ő ily anyagi érdekesorbitások nélküli is fényesen megélhet 300 frtos évi fizetéséből. Bizonyára ez az oka, hogy a fizetését 400 frtig kiegészítő államsegélyre vonatkozó nyugtáját már évek óta vonakodnak aláírni, nehogy az a dúsjövedelmű tanítónő meggazdagodjék. Vagy fölemlítsük azt, hogy a tanítói gyűlések alkalmával törvényesen biztosított fuvar és napidíjakat csak oly mértékben és akkor veheti föl a közs. pénztárból, amint és a mikor a község jegyzőjének jó vagy rossz kedve van?

De azt meg egyáltalán nem tudtuk, hogy a tárnoki iskolaszék egyszerűs mind törvényhozó testület is, mert a jelenlegi tanítónőnek állására — amint halljuk — pályázatot hirdetnek, más szóval őt törvény ellenesen elmozdítani akarják. A tanítónőnek 240 frt államsegélye, 6 frt napi díja és f. é. failletménye azonban még benn van, a jó tárnokiak ezek kiegyenlítéséről tudni sem akarnak. Bűne ugyan más nincs, csak az, hogy nem tud áthasonulni a tárnokiakhoz, mert a hízegő kétszínűségnek, az érdekhajhászásnak nem híve; Bachus és Gambrinus szellemének nem imádója. Ő az iskolát templomnak tekinti, nem pedig koresma-helységnek és a dözsölés tanyájának.

Mi megmondjuk az igazságot és nem helyeseljük a tanítónő azon ballépését, hogy az iskolaszéki ülésen egyáltalán megjelent, annál kevésbbé, hogy közbeszólt; de itt is némi mentségéül szolgálhat az a körülmény, hogy már évek óta panaszkodik írásban és szóval, de jogorvoslást és igazságszolgáltatást soha sem nyert. Tehát mint védtelen és üldözött nő, végső és hathatós eszköznek ezt tekintette. Midőn őt most is türelemre intjük, vigasztalódjék illetékes kir. tanfelügyelőjének és a magas kormány részrehajlatlan, bölcs és nemes intézkedésével. Keserű óráit édesítse meg üggyársainak felebaráti szeretete, mert a szégyenpiert, mit tárnoki igazgató kartársunk arcukba kergetett, csak az együttérzés szent lángja képes eloszlatni.

A tárnoki iskolaügyet pedig különösen az oda pályázó tanítóknak ajánljuk figyelmébe.

T Á R C S.

Visszaemlékezések.

„Már megint visszaemlékezés!“ fogják, Önök — megpillantva a címet — magukban gondolni.

Igen, bátor vagyok — kedves olvasó — becses türelmedet és drága idődet még egy néhány apróság elolvasásának erejéig igénybe venni.

Kikiáltottam X bácsit szeszélyesnek, kötelességemnek tartom azt teljesen be is bizonyítani.

De miért nem folytattam a következő számban? kérded,

Jó, okát adom.

Egy „Olcso utazás“-t tettem azóta, mely annyira összetört, hogy — kiépülve törődöttségemből — csak most folytathatom. *)

Hallgas meg kérlek!

Azt már elmondtam, hogy az öreg szeretett tréfálni, de viszont azért sem haragudott, ha tanítványai közül mondott valamelyik egy-egy jó tréfát.

— Hol lakol fiú? kérdi egyszer egyik növendékétől.

— Ó-Budán, felel az.

— Az messze van, mondja az öreg, és mennyi idő alatt szoktál ide érni?

— A hónap elején egy fél óra, a hónap végén másfél óra alatt, felel a tanítvány.

— Hogy-hogy?

— Igen, tanár úr, mert a hónap elején lóvonaton, a végén pedig gyalog járok.

— Te künnlakó nagy fiú, úgy-e? *

— Igen.

— Akkor te jól vacsorázol. Mit szoktál legtöbbször enni? *

— Különfélét, tanár úr.

— No, de mégis például.

— A hónap elején megeszem hat pár virstlit és két krajeárért kenyeret . . . . *

— Nos és a hónap végén? Kérdi kíváncsian az öreg.

— A hónap végén pedig egy pár virstlit és hat krajeárért kenyeret.

Neveléséről jut eszembe még egy néhány apróság. *

K. egyetemi tanár, az intézet igazgatósági tagja és miniszteri biztos, meglátogatta egy ízben az intézetet.

Véletlenségből-e, vagy készülve, azt nem tudom, de éppen az öreg órájára jött be.

Nagy buzgósággal mutatta be az öreg tudományunkat.

Egyszerre, a mint a példát befejeztük, megszólal az öreg :

*) A múlt számból még szegény jó Szobonya Mihály szorította ki. Szerk

— N! gyere ki!
— N. Kimegy.
— Mutasd mind a két kezedet!
N. felnyújtja.
— Borzasztó! Csupa piszok, meg tintafolt; a körmeid pedig olyanok, mintha kertet kapáltál volna velük.
Mars ki azonnal mosakodni!
— Igen -- nagyságos uram — mert én nemcsak oktatok, de nevelek is, hangoztatja X. felé fordulva — legkedvesebb dicsekedését az öreg.

* * *

Szokása volt az öregnek annak a helyére ülni, a ki a táblánál dolgozott. Így került egyszer abba a padba, melyben én is ültem.

Már javában számolunk, a mint egyszerre csak felkiált:

— Jézus-Mária, szól kezeit összezecsapva, majd a szomszédomra rámutatva, nézzétek fiúk, milyen borzasztó piszkos ennek a füle! Mars ki!

— Menj utánna — mondja nekem — vidd magaddal a szivacsot és mosd meg jól.

Kinnt tapasztaltam, hogy N-nek fülén a piszoknak nyoma sincs. Tudtuk természetesen, hogy az öreg ezt mind csak azért teszi, mert N-re haragszik.

Egy kis idő múlva visszatérünk.

— Megmostad?

— Igen, tanár úr, feleltem.

— Gyere ide N! Megvizsgálta a fülét.

— No, most már tiszta, mondja elégedetten.

* * *

Ha az utcán olyan tanítványával találkozott, a ki kegyben volt és az illető köszönt neki, csak a fejét biccentette meg, de ha olyanna találkozott, a kire haragudott, annak még ott is tudtára adta megvetését.

Kalapját illendően megemelintve köszöntötte az illető.

— Alázatos szolgája, jó napot kívánok tanár úr.

— Szamár vagy! volt rá az „Adjon Isten.”

* * *

Egyszer azonban nagyon megjárta X bácsi. Ha ugyanis valaki nem tudott kérdésére elég hirtelen felelni, mindjárt rávágta:

— Szamár vagy! Mi vagy?

Annak a szerencsétlennek pedig nyíltan be kellett vallania, hogy: „szamár vagyok.”

Emberére akadt azonban egyszer!

— Mennyi 12×18 ? N! N. nem felel elég hirtelen.

— Szamár vagy! Mi vagy?

N. nem felel.

— Mi? Kérdi újból az öreg.

— Szamár vagy! felel megátalkodottan N!

— Te szemtelen — kiált felpattanva helyéről — X bácsi, ne mondj; így: „én számár vagyok.“

— Igen, volt a lakomikus felelet.

Erre azután csakugyan megharagodott és három hétig kitiltotta N-net órájáról, a mely idő letelte után bocsánatot kellett kérnie, hogy újból bebocsáttatást nyerjen.

P. Gy.

EGYESÜLETEK, TESTÜLETEK.

A pedagógiai szakosztály jelentése.

Tisztelt Közgyűlés.

Nagy felelősséggel járó tisztséget ruházot reám a t. Közgyűlés, midőn két évvel ezelőtt a Népművelők Budapesti Egyesületének pedagógiai szakosztálya vezetésével tisztelt meg. A felelőség annál nagyobb, minél több és fontos pedagógiai kérdést vetett fel a tanügy fejlődése folyamata, minél több üdvös eszme merült fel a népoktatás kiapadhatlan forrásából.

Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy e fontos kérdéseket és eszméket összefoglaljam, a személyi felelőségről pedig utoljára beszéljek.

Nem kételkedem, hogy a t. Közgyűlés helyeslésével találkozom, a midőn a miniszteri tanterv revíziójának kezdését tartom a legfontosabbnak és azért legelőször beszélek róla. Nincsen kényesebb dolog, mint egy megalkotott a köztudatba átment törvény vagy rendelet megváltoztatása. A miniszteri tanterv közel három évtizeden át szolgált és szolgál még most is alapul és útmutatóul annak, a mi népiskoláink feladata, célja. Szabályozza az ismeretek mennyiségét és minőségét, és kifejezi a kormány akaratát az alsóbb, de legnagyobb népréteg műveltségére vonatkozólag. Most mi tanító emberek, a kik e terv geometriai vonalai helyére téglákat rakunk, a pontok helyére cölöpöket verünk, vagyis, hogy az eszme világából a valóságba, teoriából a gyakorlatba vesszük át, azt mondjuk a kormánynak, nem lehet minden-hová, a hol te pontot jelöltél, cölöpöt verni, rossz a talaj, no meg a szerszám is. Az első a ki szakosztályunkban ezt kifejezte: Péterfy Sándor volt, a ki az 1897. évi február hó 6-án tartott pedagógiai szakosztályi ülésen. „A népiskolai növendékek értelmi világának határaitól“ tartott előadást, rámutatván, hogy a tanterv revíziójánál miféle lélektani tekintetek szolgáljanak vezetőül. Majd meg Radó Vilmos ugyancsak 1897-ben március hónapnak három szombatján foglalkozott a tantervvel, nem a miniszteri tantervvel, hanem a tanítók által óhajtott azon tantervvel melyet mi ajánlunk a közoktatási miniszter figyelmébe. Radó megállapította, a szakosztály elfogadta az elveket, melyeknek értelmében a tantervet megalkotni kell. És ha nem is mondhattuk a miniszternek: Itt a mi tantervünk, azt fogadtasd és rendeld el, mégis megvan az az elégtételünk, hogy azok közül, a kik a szakosztályt érdekes vitáiban tevékenységet vettek, többen ott ülnek a tantervet revidáló országos bizottságban bizonyára és sok eszmét és

élet — ha nem is mindnyáját — fognak a mi szakosztályunkból a módosított tantervbe átvinni.

Majdnem összefüggésben e tanterv revízió kérdésével tartott Gróó Vilmos a tanítóképzőről — ugyancsak március hónap elején — felolvasást, a melylyel a szakosztály mintegy figyelmeztetni akarta a kormányt, hogy csak fél munkát végez, ha a revízióval egyidejűleg a tanítóképzés ügyét nem rendezi szegényes körülményeinkhez képest a tanítók önképzésére is adtunk ösztönzést, hogy pályakérdéseket tűzünk ki, amelyek nem maradtak meddők. Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy szakosztályunk tevékenységét ne kronológiai sorrendben adjam elő, és hogy a 16 ülésről tárgyi rokonság szerint számolják be így aztán azon pályamunkákra is reflektálhatok, melyekről a mai közgyűlésen a bíráló bizottság jegyzője jelentést tett. Nem fognak elfogultsággal vádolni, ha azt mondom, hogy magasfokú erkölcsi érzés kell ahhoz, hogy tanító ember, itt a székesfővárosban 25 forintos pályakérdésre munkát ír, mint a hogy az előző évben 2 most pedig Egyesületünk 5 tagja megtette, de, amint a jelentésből hallani méltóztatnak jó, dicséretre méltó munkát irnak mind az öten, úgy hogy a bírálókat zavarba ejtik, kinek ítéljék oda a pályadíjat. Egyesületünk büszke lehet tagjaira, de a tagok mindegyike külön-külön érezheti az erkölcsi kapocs magasztosságát, mely bennünket összetart.

Az önképzésnek egy belterjesebb nemét is miveltük, a midőn szakkérdésekről felolvasásokat, harci jeles tanférnaink pedagógiai működésünkről előadásokat tartottunk. Ilyen volt Móra István felolvasásai Samu Józsefről. Ember János felolvasása Brassai Sámuel pedagógiájáról. Józsa Mihály a vallásos nevelésről és Peres Sándor a nemzeti nevelésről értekeztek és gazdagították pedagógiai szakirodalunkat is kiváló gondolataikkal és eszmeikkel. Csak a hűség kedvéért említsem meg, hogy csekélységem is az 1898. év március 26-án Döbrentey Gáborról emlékezett meg.

Fontos iskola szervezeti kérdésekkel is foglalkoztunk. Első sorban a munkás nép gyermekeinek az iskolában való foglalkoztatásáról értekeztünk több ízben és e kérdés megoldására nézve eléggé meg sem dicsérhető munkát végzett Csáky Elek, a szakosztály egyik jegyzője, a kinek jeles munkáját Emlékirat alakjában a fővárosi hatósághoz nyújtotta be. Erősen hiszem, hiszem, hogy az ezen irányban kifejtett munkáságunk, melyet a napi sajtó is dicsérettel említett fel, nem marad eredmény nélkül.

Utoljára hagytam Sretvizer Lajos munkásságát; ő, ki mint Egyesületünk generálisa parancsokat osztogathatott, dolgozott mint közkatona, a midőn a „szakfelügyelet“ szükségességet nemcsak elméletileg hangoztatta, hanem az iskola életből vett hűséges a bőséges adatokkal megvilágította — ez a kérdés is, mint sok egyéb még megoldásra vár, de Egyesületünk mindenestre hozzájárult annak tisztázásához.

Ezeknek tiszteletteljes jelentése után azzal végzem szavaimat, a mivel kezdettem, hogy nagy felelősséggel járó tisztség a „Népnevelők Budapesti Egyesülete“ pedagógiai szakosztályának vezetése és én ezen csekély adatfelsorolásban feleltem az Önök bizalmára. Tudom, hogy a t. Közgyűlés szokott szives elnézésével és becses jóindulatával a szak-

osztálynak kifejtett munkásságát elégségesnek fogja tartani, de arra kérem t. Közgyűlést, ha hézagosságot, ha fogyatékoságot lát a szakosztály munkásságában, hogy azt ne a tagoknak, hanem kizárólag az én csekélységemnek rója fel bűnül.

Schön József.

Titkári jelentés.

Tisztelt közgyűlés!

Megilletődve állok meg Egyesületünk pályafutásának 30 évi határkövénél s érzem most elköltözött Zichy Antalunk szavainak igaz voltát. „Egyletnek úgy, mint magános embernek, a ki öntudatosan törekszik bizonyos cél felé, tanácsos megállani néha s visszapillantani a meghaladott pályára, számot vetni a multtal s annak tanulságaiból új erőt meríteni a jövőre.”

Ezen egyszerű és világos szavak, melyek 1870-ben hangzottak el az egyesület elnöki székéből, jellemzők az egyesületet multjában és jelenében is. Cselekvés, a működés módja, a cél és az afelé való haladás szép és igaz volt 30 éven keresztül s ma is az. A cél csak úgy, mint a cél élvezésének utja, mindig tiszta és világos volt. Az egyesületben soha nagyhangú semmiség nem volt. Másrészt a kicsiny dolgok, melyek érdekében az egyesület tagjai koronkint egybegyűltek, megvalósulásuk után a szemlélő elé, mint nem kicsinyelhető dolgok állottak elő.

Ime tehát érdemes megállani a határkövénél. — A mit mi ma is büszkén elmondhatunk, hogy az egyesület méltó maradt nevéhez, — az eszünkbe juttat egy dolgot, a melyet e percben el nem hallgathatunk.

Ha úgy van, hogy a Népn. Bpesti Egyesülete dolgozik ez idő szerint is, hogy eredményei vannak működésének, hogy jövőjébe vetett reményünk, hitünk szilárd, — hogyan van az hát, hogy az egyesületnek a főváros nagyszámu tanítóira befolyása nincs? Hogyan van az, hogy a tanítótság három negyedrésze nem siet az egyesület számában való erősítésére?

Nem kell neki egyesület? Vagy ez neki nem tetszik? Az első kérdés meg nem állhat; ha azonban nem tetszik neki, mért nem siet a számban is impozáns erejével neki tetszővé tenni az egyesületet?

Csak ezt az egy pontot találok egyesületünk 2 évi működése történetében lehangolóknak. A többi mind arról tanuskodik, hogy a Népn. Bpesti Egyesületének lépteit megakasztani semmi sem képes, — még a sokszor tárgyalt helyiség kérdés sem.

És ez a körülmény jellemző az egyesületre nézve. Minden tagja érezte, hogy egyesületi helyiség nélkül bizonyos bénulástól kell tartani, de azért tagjai számban meg nem fogyatkoztak, cselekvés vágyuk nem lanyhult. Szívesen mentek el a Gróf-Károlyi utcába, az Érsek-utcába, Felső-erdősorra, a Ma. Ta. Kaszinójába, merre mikor hívták s népes gyűlés tárgyalta a tárgysorozatot.

El nem hallgathatom, hogy az egyesület választmányának e két év alatt állandóan gondja volt: miképen szerezhette az egyesületnek állandó otthont? Megkísérelte az egyesület egy bizottsága, hogy a Ma.

T. Kaszinójában béreljen az egyesület számára helyiséget. Itt a terv nem sikerült, mert a Kaszinó nem adhatott helyet. Két ízben is folyamodtunk a székesfőváros tek. hatóságához segélyért, mely egyesületi helyiség bérlésére lett volna fordítandó. Első ízben majdnem meg is kaptuk a segélyt, a második folyamodvány mindeztideig nincs még elintézve, de bizton remélhetjük annak kedvező eldölését.

Az egyesület működéséről szóló beszámolásunk legfontosabb részegyanánt az egyesület pályázatait említem meg. Az 1897. évi október 2-án tartott közgyűlés döntött az ez évi pedagógiai pályázat sorsa felett. A pályakérdés ez volt: Miképen kellene a népiskolát szervezni, hogy a munkásnép gyermekei — az erkölcsi elzüléstől megóvándó, — abban egész napon át megfelelő módon foglalkoztattassanak? Két munka érkezett be, a melyeket Kurz Sámuel, Peres Sándor és Almási János tagtársainkból álló bíráló bizottság javaslata alapján az 50 koronányi kettéosztott pályadíjra érdemesnek tartott a közgyűlés. Csáky Elek és Héczey Nándor társaink szolgáltak rá az egyesület ezen kitüntetésére derekasan végzett munkájukkal.

Az ez évi pályázat is örvendetes eredményű. Valóban az egyesület szerény anyagi módjához mért 50 koronányi pályadíja oly kevésbé csalétek! S mégis — dicséret a fiatalságnak — ez alkalommal is öt pályamű foglalkozott a helyesírás sikeres tanításának fontos kérdésével. A negyedik számú pályamű szerzője, Székely Károly kapta meg a pálmát, de a többi munka is oly jó, hogy a bíráló bizottság egyhangulag érdemeseknek találta.

Mindenesetre a pályázók érdeme ez; de az egyesület életéről szólván, valóban örömmel vehetjük tudomásul azt, hogy egyesületünk tagjai közül ily számban figyelemre méltó tehetségek fogtak tollat kezükbe. Tekintve, hogy az írás útján sokat tanul az ember, ajánlatos, hogy fiatal erőink a pályázók sikerén ezúttal is felbuzduljanak s lehetőleg minden egyesületi pályázaton sikra szálljanak.

Az 1897. évi pályázók eredményének az volt a következménye, hogy az egyesület a fővárosi szegénysorsu lakosok gyermekei érdekében megbizta Csáky Elek tagtársunkat, az egyik pályázót, hogy tapasztalat-szerzés céljából a kültelki iskoláknál látogatásokat tegyen. Ez megtörtént. Említett kartársunk nagy buzgalommal felelt meg a megbízatásnak s a szerzett becses adatok alapján memorandumot készített, melyet megfelelő alapos tárgyalások után a székesfőváros hatóságához terjesztettünk be.

Nevezetes egyesületünk életében az a terv, mely a tanítók számára szervezkedő könyvtár érdekében Peres Sándor, lelkes tagtársunk kezdsére ma már a megvalósulás pontján áll. A „Népnevelők Könyvtára“ ez, melynek első kötete legközelebb meg fog jelenni.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk legutóbbi két évét mindezek elsorolásával nem rajzoltuk le. Tevékenységének becses része az, a melyről a pedagógiai szakosztály jelentése szól. Azonban ezeken kívül van sok jelenteni valónk.

Mély meghatottsággal vettünk tudomást s fájdalomunkat jegyzőkönyveinkbe, valahány esetben az egyesületi és nemzeti közérzést a Gondviselés sújtotta. Sújtott pedig bennünket Brassai Sámuel, Zichy

Antal, Szathmáry György tiszteleti tagjaink. Horváth Sándor rendes tag s legutóbb felséges királyasszonyunk megrendítő halálával.

Egyesületünk választmánya 1897. évi szept. 18-án tartott ülésén elnökünk indítványára elhatározta, hogy Brassai Sámuelnek elszórtan megjelent, de nagybecsű didaktikai munkáit összegyűjtendő, a tőlünk telhető kezdeményezés lépteit megteszszük. E figyelemre méltó kérdésben eljárta az elnökség. Az Unitárius Egyházi Kormányzó Tanácshoz átiratot intéztünk, a melyben, ezen munkálatok összegyűjtésének ügyét óhajtásképen kifejeztük. Az Egyházi Tanács erre két átirattal válaszolt. Az elsőben a püspök értesíti egyesületünket, hogy elhunyt kiváló tudósunk emlékének ilyen megerősítése érdekében az egyházi tanács előmunkálatokat folytat. A másodikban Boros György az egyháztanácsnak megbízottja, felkéri egyesületünket s annak minden egyes tagját, hogy a megirandó Brassai-életrajzhoz adatok közlésével járulni sziveskedjék. Ez utóbbi kérelemnek az elnökség azzal tett eleget, hogy a választmányban azt előterjesztette; továbbá azzal, hogy megküldte az egyházi tanácsnak azokat az adatokat, a melyek Brassainak egyesületünkkel való viszonyára vonatkoznak, valamint megküldte Ember Jánosnak egyesületünk szakosztályi ülésén az elhunyt tudós munkáiról tartott felolvasását.

Jegyzőkönyveinkben nyoma van sok örvendetes dolognak is.

Első helyen említjük meg, hogy 1897. év október havában tartott közgyűlésünkön ünnepies és lelkes módon vettük tudomásul azt a nemzeti örömet, mely bennünket ért ő felsége a király azon nagyszerű elhatározásával, hogy édes hazánk története tiz jelesének a fővárosban szobrot állítat?

1897. év végén Péterfi Sándor, kir. tanácsos, egyesületünk tiszteleti tagja ünnepelte csöndben 40 éves tanítói jubileumát. Az üdvözlés akkor az ünnepelthez volt méltó. Csöndes, de őszinte s a mi ritka széppé tette, olyan tény volt, a milyen csak a gyöngéd szeretet szívében születhetik. — A Péterfi jubileuma alkalmából üdvözlés ment Péterfy első tanítójához, a nyugalomban élő öreg Németh Ferenchez.

Jubiláltak még az elmúlt két esztendő alatt a következő tagjaink;

Lederer Ábrahám tiszteleti tagunk 70-ik születése napját, Pink János 40 éves, Dorogsághy Dénesné 25 éves, Lakits Vendel tiszteleti tagunk 30 éves és Sretvizer Lajos 30 éves működésüknek évfordulóját, ünnepelték s egyesületünk választmánya róla szeretettel emlékezett meg. Az orsz. izr. tanítóegyesület jubileumán elnökünk mondott az egyesület nevében üdvözlés, valamint ugyanő az 1897. évi január 16-án tartott választmányban Ujváry Bélát választmányunk tagját üdvözlötte főreáliskolai igazgató címével történt kiténtetése alkalmából.

Az ez évi február 10-iki választmányi ülésben tett indítvány értelmében egyesületünknek most ősszel kellett volna megünnepelnie fennállásának 30. évi fordulóját. Magyarországnak boldogabb hazába szállott jó szelleme. Ez volt oka ünnepünk elmaradásának.

Egyesületünk e ciklusban nyolc választmányi, két közgyűlést és több ped. szakosztályi gyűlést tartott, a melyeken legtöbbször szép számmal vettek részt tagjaink.

Kiváló megemlést érdemel az a dolog, hogy egyesületünk tagjai,

általában rendesen hozták meg az egyesületi tagsággal járó — különben csekély anyagi áldozatot; minélfogva az egyesületi pénztárosnak mindenkor igen kedvező jelenteni valója lehetett. Mindenestire azonban e helyütt is megemlítendő, hogy ebben a sikerben buzgón működő pénztárosunknak érdemes része van.

Egyesületünk a kiállítás alkalmából tanúsított tevékenységeért bronzérmét és oklevelet kapott. Ezt az ez évi február hó 10-én tartott ülésen elnök bejelentette és a kitüntető tárgyakat bemutatta a választmányoknak.

Tagjaink száma ez idő szerint 303. Most az év végével tizenhatan válnak meg tőlünk s ekkoráig 8 új tagot vett fel a választmány. A belépők példája buzdítsa a főváros népes tanítói testületét. Lépjenek be a régi, független s nagy célok munkálására hivatott egyesületbe.

E szavak után azzal az óhajtással zárom be rövid jelentésemet, hogy Isten áldása maradjon egyesületünkön, ennek tagjain és működésén!

Gerley Széver.

Bírálati jelentés. A „Népnevelők budapesti egyesületének pedagógiai szakosztálya“ a f. év elején azon tétéle kidolgozására hirdetett pályázatot; *Miféle eljárást kövessen a tanító az egyes osztályokban, hogy az elemi népiskolai tanuló az iskolakötelezettség befejezésével teljesen elsajátítsa a helyesírást.* A pályázati határidő f. évi szeptember hó 30-án telt le, a mikoráig 5 pályamű érkezett be az egyesület elnökségéhez. Az egyesület választmánya az október hó 13-án tartott ülésében tudomást szerzett a beérkezett pályamunkákról és Schön József elnöklete alatt Peres Sándor és Kapy Rózsa ügytársakat bízta meg, hogy a munkákat áttanulmányozzák s a december hó 8-án tartandó közgyűlésen azok eredményéről jelentést tegyenek. A bíráló bizottság eljárása tisztében a következő bírálati jelentést terjeszti a mélyen tisztelt közgyűlés elé.

Nagy örömeire szolgált a bíráló bizottságnak, hogy mind az 5 pályamunka elég behatóan foglalkozik a kitűzött tétellel s annak megoldása többé-kevésbé mindenkinek sikerült. Nehéz volt azért a bíráló bizottságnak eldönteni azt, hogy az 5 munka közül tulajdonképen melyiknek ítélje oda a pályadíjat. Az első számú pályamunka írója, melynek jeligeje: „Nyelvében él a nemzet“ nagyon szépen oldja meg feladatát. Különösen dicséretére szolgál, hogy az első osztályban a beszédhibák kijavítására fordít nagy gondot és pedig nemcsak az által, hogy a gyermekek hibás kiejtését kijavítja, hanem nyelvének és szájüregének alakításával akarja a tiszta hangot kihozni, mert szerinte a tiszta kiejtés az alapja a helyesírás elsajátíthatásának. A szók elválasztására a gyermekeket szemléltetés útján akarja rávezetni, pedig ez nem helyes, mivel *érezéskeltetés* útján vezetjük rá a gyermekeket a szavak elválasztására. Általában igen sokat ad a *hallószékére*, a *látást* azonban majdnem egészen mellőzi. *A másoltatást* egészen figyelmen kívül hagyja, s legfőbb gondját a *diktálás* képezi, s a mily mértékben ellene van a *nyelvet* tanításának, annyira nem tud szabadulni az írásbeli dolgozatok anyagánál a grammatikálástól, holott pl. a III. osztályban már kis leírás és fogalmazás az egyes tanítási tárgyak köréből felvehetőek. A IV. osztályban csak az *összetett mondat* írásjeleivel bibelődik. Hát az igemódoknál előforduló helyesírási jelenségek, minők: fut, fuss, ennél, ea-nél — mikor

fordulnak elő? — A munka írója különben gyakorlott tanítórá vall, de nagy kár, hogy az alaktannal nem foglalkozott behatóbban. Egészen jó az, amit az I., II., sőt a harmadik osztályról mond, de a többinél nem kielégítő; a miért is a bíráló bizottság annak a pályamunkának nem ítélték oda a pályadíjat, hanem legjobb meggyőződése szerint *dicséretre* méltatja.

A 2. számú pályamunka jellegéje: Az írás is beszél. Ennek a munkának a hibája, hogy csak vázlatosan dolgozza fel a tételt s itt-ott ismeret hiányra enged következtetni. Így pl. nem tudtuk megérteni azt, midőn azt mondja az I. oldalon: Tétéle utolsó fejleményébe: Vagy a 2-ik oldalon: A szem felfogó ereje — a lélekbe beleolvadva. Kiemelendő, hogy az első osztályban a mázoltatásra nagy gondot fordít, a hangoztatásról azonban megfelelnek. A III. osztályban az egész nyelvtani oktatást a helyesírás szolgálatába állítja, de nem felel meg az olvasó könyvről sem. Nagyou helyesen mondja, hogy minden tantárgy bizonyos összefüggésben álljon egymással s így a helyesírással is. Kár, hogy a III. osztály anyagának tárgyalásánál a feladatok javítására tér át, azt a munka végére hagyhatta volna. A fogalmazásra különösen az V. és VI. osztályban fektet súlyt. a midőn leveleket, leírásokat, ügyiratokat sőt még rövidebb olvasmányokat is irat. (Szép olvasmányok lehetnek azok). Módszeres utasításokat nem ad, csak röviden vázolja eljárását, mivel szerinte ezzel „a pályázati szabványok fukar kívánsága szerint már mindent elmondott.“ A gyakorlati tapasztalatból merítette munkájának különben nagyon jó vázlatát, s ő meg van győződve, hogy a ki az ő utasításai szerint jár el, az boldogulni fog. De hol az utasítás? Ennek a hiánya okozta főleg azt, hogy a munka sem volt a pályadíjban részesíthető, de mivel munkájában a gyakorlati tanítás köréből sok életrevaló eszmét tár elibénk, a munkát dicséretre szintén méltónak találja a bíráló bizottság.

A 3. számú pályamunka jellegéje: „*Gyot capita tot sensus.*“ Ennek a munkának az írója roppant hosszadalmasan foglalkozik annak kimutatásával, hogy a magyar helyesírásban nincs következetesség. Ennek bizonyítgatására felhossa a Tudományos Akadémia kiadványait, melyek éppen nem alkalmazkodnak „nemzeti műveltségünket előmozdító országos intézetünk, a Tuđ. Ak. által kiadott helyesírás elveihez és szabályaihoz. Felsorolja azután nyelvtani kézikönyveinket. Nevezetesen *Király* Pálnak magyar nyelvtanát, mely mindenben hűen követi az akadémiát, csak az „éjszaka“ és „karácsony“ szó használatánál tér el tőle. A *Péterfy* Sándor és *Vajdaffy* Gusztáv nyelvtani példatára még inkább eltér az Akadémia által előírt szabályoktól. A *Sretvizer* Lajos magyar nyelvtana párhuzamban jár az akadémiával, csakis a „*roz*“-ban nem használja az erőset, a „*boszú*“-ja pedig enyhébb. Az *Almássy* János-féle Nyelvgyakorló szintén nem mindenben követi az Akadémiát. Felsorolja azután a szakirodalmat és a napilapokat, melyek a legnagyobb önkényességet gyakorolják a helyesírást illetőleg. Kivétel ezek közül a „Néptanítók Lapja“ és a „Kisdednevelés“ melyek legnagyobb részben egyeznek az Akadémiával és a helyesírást illetőleg határozott megállapodottságuk van. Csak ezeknek bő modorban való elmondása után tér át tulajdonképeni tárgyára, a tétel kidolgozására, a melylyel azonban

nagyon röviden végez. A tanító lelkiismeretességére, következetességére és buzgalmára alapítja a helyesírásnak a népiskolában tökéletesebb fokra való émelését, mert a mai önkényes és tökéletlen helyesírást követő korszakban szerinte tökéletességről szó sem lehet. Az írásbeli feladatok anyagára nézve 4 fokozatot állít fel: 1. a *másolás*, mely az osztályok magassága szerint fokozatosan kevesbedik, 2. a *diktálás*, 3. az *emlékezetből való leírás* és 4. a *fogalmazás*.

Nem helyeselhető eljárásában, hogy a tanító csak néhány gyermek feladatát nézze át, valamint az sem, hogy naponta kétféle írásbeli feladatot is ad a gyermekeknek. Munkájában indítványt is találtunk, melyet a bíráló bizottság a maga részéről helyesnek tart s azt az egyesület figyelmébe is ajánlja. Indítványa az: „hogy a hazai tanítószegély keresse meg báró Eötvös Lorándot, a M. Tud. Akadémia elnökét, hogy mint lángelkű nagy Eötvösünk fia, hallgassa meg a magyar népnevelők egyik legfontosabb kérését és tegye lehetővé, hogy az akadémiai orthografia egyszerűsített kiadásban, de még több, eddig benne nem levő kétséges írású szók beleszővésével, a fölösleges magyarázatoknak meg elhagyásával, 4—6 oldalnyi terjedelemben — minden iskola számára könnyen hozzáférhetővé válhasson; illetve minden elemi- és középiskolai nyelvtani könyv végére függelék gyanánt hozzákötendő legyen. Dr. Wlassics Gyula közoktatási miniszter az ő nagy lelkesedésével szintén megtenné — illő felkérésre —, hogy egy hazafias felhívás kíséretében minden lapkiadónak is megküldene az említett egyszerű mintalapokat, hogy azt követte, a sajtó se ronthassa és gyöngíthesse a tanítók fáradozását. Hisz ez fontos közművelődési kérdés!” Ez az indítvány. Nem térhettünk ki előle, hogy szösz szerint adjuk, mert nagyon életre való indítvány, s hisszük, hogy egyesületünk választmánya is magáévá fogja tenni s hatáskörében annak megvalósításra érdekelten intézkedni fog. A munka maga, mint tanulmány már stílusánál fogva is nagyon figyelemre méltó csak az a kár, hogy — a kérdés megoldásának rovására — nagyon eltér tulajdonképeni tárgyától s így a bíráló bizottságnak legnagyobb sajnálatára le kellett mondani arról, hogy ezt a munkát részesítse pályadíjban, attól azonban nem zárkozhatott el, hogy a legnagyobb dicsérrel ne tüntesse ki.

A 4. számú pályamunka jeligeje: „Növendékeink úgy sajátítják el legbiztosabban a helyesírást, ha nem a hibák javítására, hanem ezek megelőzésére fektetjük a főszólyt.” Ennek a munkának az írója nem érte be a saját, gyakorlat által szerzett tapasztalataival, hanem tételének megfejtését és kidolgozását, egész tanulmányozása tárgyává tette. A Herbert-Zilleristák nyomán halad s tanulmányozásához felhasználta *Kehr. Niedegeschütz, Rein-Pickel, Scheller* műveit. Eljárása szerint ügyelni kell nemcsak a szók jelentőségére, hanem azok alakjára is. A jelentés megértése természetesen mondatot kíván; de ő ebből enged. A hallás és látás érzékét felette fontosnak tartja: mert a helyes kiejtés és a pontos látás egyik alapfeltétele a helyesírás álsajátíthatásának, a miért is szorgosan kerüli a némelyek által annyira kedvelt hibás íráselőmutatást. Az írásbeli dolgozatokat gondosan előkészíti. A szavakat mintaszó közé csoportosítja, az íráspontozást pedig minta-mondatban tünteti fel. Használ másolást, leírást fejből, tollbamondást és fogalmazást. Az írás-

beli feladatokat lelkiismeretesen javítja. A tanítóval csak ott javított, a hol a tanuló maga nem tud. A hibás szót a gyermekekkel nem iratja ki. Azokat a szavakat vagy mondatokat, melyeket a gyermek nem ír helyesen az írásbeli dolgozat előtt tollba mondja, vagy mint egészen új anyagot a táblára írja. Az új anyag begyakorlására 5 fokozatot használ. 1. fokozat: Előkészítő tollbamondás; 2. fokozat: az új szavak és mondatok tárgyalása; a feladat leírása és javítása; 3. fokozat: ujonnan tanult helyesírási jelenségek összekapcsolása a régiakkal; 4. fokozat: az új szabály levonást vagyis a tanultak rendszerbe foglalása. 5. fokozat: a tanultak alkalmazása. Mind az 5 fokozatról azután külön szól. Az első fokozatban elmondottak azonban pedagógiai szempontból nem teljesek, mert az előkészítés nem arra való, hogy régebbi anyaggal bármiképen is foglalkozzék a tanító, hanem, hogy az ujonnan nyújtandó anyag iránt keltsen érdeklődést a gyermekben. A második fokozatot a felsőbb osztályokban már el akarja hagyni. Ez nem helyes eljárás, mivel az elemi iskola alsó osztályai nem merithetik ki a helyes írás minden jelenségeit s azért a második fokozat nem maradhat el sehol. Nem szabad azt sem hangoztatni, hogy az V. és VI. osztály teljes önállósággal tanulja a helyesírást — ezért nincs nálunk ezen osztályoknak nagy becsé, de még helyes tananyaga sem. A III. és IV. fokozat tárgyalását egybe foglalja, hogy miért, azt nem okolja meg. Szerintünk más szempontnak szolgál a III. fokozat és más szempontnak a IV. fokozat, melynek az a célja, hogy az ez órában tanultakat foglalja össze és illeszsze rendszerbe.

Egyik főérdeme az, hogy munkáját gyakorlati résszel látta el, melyben bemutatja azon elveknek gyakorlati alkalmazását, melyek az elméleti részben elmondott eljárását jellemzik. Ezek a gyakorlati leckék eléggé sikerültek, egyik-másikhoz azonban egy kis szó fér. Nevezetesen az első leckében elfelejti leírni a neveket, de a szabályt nem. A 2. leckében elég volna a másolandó szót elolvastatni s azután leírni. Felesleges ott minden egyes szót hangoztatni, elég, ha azokat hangoztatjuk, melyeket helyesírási szempontból épen gyakorolni akarunk. Azután nem szükséges egy — és ugyan azon olvasmányt másoltatni, diktálva és fejből is leírni, mert bizony nagy gyönyörűség lesz a gyermeknek, ha ugyanazt a mesét épen 4-szer iratjuk le vele. A II. osztálynak az 5 fokozathoz tartozó példái nehezek, hisz ott a gyermek még nem tud technikailag elég gyorsan írni. A III. leckénél nem tünteti ki, hogy az melyik osztálynak van szánva, valamint azt sem jelöli meg, mi a helyesírási cél? S ha az mind új anyag, a mit ebben a leckében összehord, akkor az nagyon sok. Meg kellett volna jelölnie, hogy hány egység ez a lecke? — Tulajdonképeni értékét ennek a munkának azonban mégis csak ezek a gyakorlati leckék adják, a melyekben sokkal világosabban és érthetőbben mutatja be eljárását, mint a munka egyéb részeiben. Különben nem igen áll magasabb színvonalon az eddig említett munkáknál, s hogy a bíráló bizottság mégis azt javasolja a mélyen tisztelt közgyűlésnek hogy a pályadíjjal a 4 számú munkát koszorozza meg, teszi azt azon meggyőződésből, hogy a munka szerzője feladatának megoldásánál komoly szakirányú tanulmányozást eszközölt, s hogy munkájának a bemutatott leckékkel gyakorlati értéket adott.

Az 5 számú pályamunka jeligéje: *Tegy mindent megfontolva.* Értékére nézve ez a munka is méltán sorakozik társaihoz, amennyiben helyes felfogással és tapintattal van megírva. Mindazonáltal nem elégti ki várakozásunkat az adott tétellel szemben, mivel szerzője módszerét általánosítja s nem részletezi, a mint azt a kérdés megkívánja. Eljárásán szintén meglátszik, hogy idegen pedagógusokat tanulmányozott s azoknak irányát követi. Gyakorlati értéke azonban ennek a munkának sincsen s így a pályadíjban ez sem volt részesíthető, a *dicséretre* azonban nagyon is rászolgált.

Ime, mélyen tisztelt közgyűlés, ezekben számoltunk be eljárásunk eredményéről. Igyekeztünk a ránk bízott megtisztelő feladatnak mindenképen megfelelni, főleg igazságos kritikát gyakorolni. S azt hisszük, hogy ennek meg is feleltünk akkor, a midőn javasoljuk a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy midőn a 4 szám pályamunkát, melynek jeligéje: „Növendékeink úgy sajátítják el“ stb. a pályadíjjal tüntesse ki, az 1. 2. 3 év 5 számú pályamunkákat pedig *dicséretre* méltassa.

Javasoljuk továbbá a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy a 3. számú pályamunkában talált, s jelentésünkben már ismertetett indítványt tegye magáévá, s annak végrehajtásával bizza meg a választmányt.

Végül pedig ajánljuk a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy ne csak a pályanyertes jó munka jeligés-levélkéjét bontsa fel, hanem a dicséretre méltatott munkák jeligés-levélkeit is, mert azt hisszük, hogy csak felemelő hatással lehet az illetőre, ha a „*Népművelők egyesülete*“ dicséretére méltónak tartja.

Javaslatunk szíves elfogadását kérve, vagyunk a mélyen tisztelt közgyűlésnek.

Budapest, 1898. november 30-án, aláíratos szolgálai: **Schön József** a bíráló biz. elnöke, **Peres Sándor** a bíráló biz. tagja, **Kapy Rezső** a bíráló biz. jegyzője.

IRODALOM.

Diesterweg válogatott művei magyarul. *Bányai Jakab és Rédl Ferenc* nagybecskereki kartársaink igen dicséretes, de óriási feladatra vállalkoztak, amidőn elhatározták, hogy lefordítják Diesterwegnek válogatott munkáit s azt ki is adják. — Nagy veszteség a tanítóra — mondják igen helyesen a fordítók — ha Diesterweg műveit nem ismeri, mert belőlük lelkesülést, vigasztalást meríthetünk nehéz hivatásunk közben; felébreszti és növeli önértetünket, táplálja kitartásunkat és mélyreható tájékozást nyújt a nevelés dolgában tanítónak és szülőknél egyaránt. Annnyival is inkább ajánljuk ugy kartársaink, valamint az összes pedag. könyvtáraknak, olvasóköröknek és szülőknél e mű beszerzését, mert a benne foglalt nevelési elvek és alapigazságok örökbecsűek s így közös kincsei az emberiségnek. A mű jövő március havában fog megjelenni, azonban a megrendelést ez év december hó végéig kell megtenni, hogy a nyomtatandó példánnyal száma felől némi tájékozást szerezhessenek a kiadó fordítók. A mű előfizetési ára 2 frt; bolti ára jóval magasabb lesz. Megrendelések *Bányai Jakab* címére küldendők Nagybecskerekre.

Jutalom könyvek. ifjúsági iratok. Nem ritkán halljuk még szakemkerektől is, hogy egy-egy klasszikus művet szerényebb állású emberek nem szerezhetnek be, mivel túlságosan drágák.

Ez tévedés, mert csak egy pillantást kell vetnünk a *Ráth Mór-féle könyv-*

kiadó-cég árjegyzékére s azonnal meggyőződhetünk belőle, hogy tévedésben voltunk. Igaz, hogy az írói jogról szóló törvény nálunk 50 évre biztosítja az örökösöknek a tulajdonjogot, míg a külföldön csak 30 évre, mégis az alább felsorolt Arany és Eötvös munkáiból rendezett kiadások igen jutányosaknak mondhatók, miért is ajánljuk a könyvvásárló közönség pártfogásába. Ilyenek:

Arany János: Toldi, Szent László füve, Első lopás, Jókai ördöge — számos képpel és a költő életrajzi vázlatával aranyozott diszkötésben 50 kr. — Toldi, Vágó képeivel, a költő életrajzával 20 kr. — Szt. László füve képekkel 4 kr. — Első lopás képekkel 4 kr. — Joka ördöge képekkel 4 kr. — Első lopás, Fülemlie, A hegedű, A hamis tanú, A tudós macskája Hatvani 20 kr. — Rózsa és Ibolya, Losonczy István, Bolond Istók 40 kr. — Toldi Estéje 40 kr. — Keveháza Szt. László füve, Dalias idők 30 kr. — B. Eötvös költeményei 40 kr. — Gondolatok 80 kr. — Arany Kalászkok b. Eötv. műveiből 1 frt.

Szent Erzsébet magyar királyi hercegnő élete. Irta Dr. Lázár Gyula. Mig a német és francia irodalomban egész sereg könyv foglalkozik „thüringiai szent Erzsébet“ életével, addig a mi irodalmunk még mindezeideig adósa maradt a hírneves szent nő emlékének, a melynek cultusza idegen országokban sokkal inkább virágzik, mint hazánkban. Örömmel fogadjuk hát Lázár Gyulának, az ösmert, jeles történetírónak előtűnk levő monografiáját, mely a legjobb forrásokra támaszkodva mondja el mindazt, amit az Árpádház e dicső emlékü tagjáról tudhatni. Lázár e munkája, melyet számos, igen szép kivitelű kép is díszít, bizonyynyal kedves ajándékműve lesz kívált a katolikus családoknak. Ára szép diszkötésben 8 frt. Kiadja a Wodianer F. és fiai cég.

Három elbeszélés. A Lampel Róbert-féle »Ifjusági könyvtár« szép kis új kötetkével szaporodott mostanában. Mosdóssy Imre, a kinek ifjusági munkái a legjobbak közül valók, három érdekfeszítő, nemes irányu elbeszélését adta ki benne a „A szalmazsák“, „A kazalugrás“, „A kis lekipásztor“ címűeket. A több csinos képpel készített könyv ára 50 kr.

Jaiab Ödön új könyve. „Komédiák“ a címe a tizenkét íves, gazdagon illusztrált kötetnek, mely a karácsonyi könyvpiacra éppen most jelent meg. Jakab Ödön ebben a könyvében új oldalról mutatja be magát, mint elbeszélő. Mig eddig ugyanis jobbára szomorú tárgyú, megható történeteket dolgozott fel poétikus, kisebb elbeszéléseiben: addig e kötetében az életnek csupán derültebb oldalával foglalkozik. Az emberek nevetséges gyöngeségeit, kacagató helyzeteket rajzolgatja egy-egy érdekes, kis történet keretében. Ekes megfigyeléssel rajzolt képeiben, hol a csipős szatirikus, hol meg a szelid humorista nyomul előtérbe. A felszeg nevelés gyermek-alakjai, a párthi-hajhászó üres lelkű leány, a felszarvazott férj, a gyöngéd kalandot kereső öreg úr, házaselek sok apró bajai, kellenetlen ismerősök és látogatók bosszantásai, az élet visszas furesa helyzetei: mind, érintve vannak e jókedvű könyvben. A ki megveszi, magának vele egy pár vidám óráit szerez. Megjelent a Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udv. könyvkeresk. könyvkiadóhivatalában. Ára: füzve 2 frt, kötve: 2.80.

VEGYESEK.

Ünnepi szám. Miként már a multkor is megirtuk a *Népnevelők budapesti egyesülete* 30 éves fennállásának emlékére *ünnepi* számot adunk. A beérkező nagy anyagghalmaz, valamint az idő rövidege (f. é. december 31-én fog megjelenni) kívánatossá teszik, hogy minél korábban leadhassuk a kéziratokat. Ezért tisztelettel kérjük mindazokat, kik akár hosszabb visszaemlékezéseket, akár apróságokat esetleg csak rövidke üdvözléseket stb. kívánának beküldeni, hogy azt minél előbb kezeinkhez juttatni sziveskedjenek, mivel szerdán (28-án) lapzártá lévén, a később beérkező kéziratokat a legjobb szándék mellett sem vehetnők figyelembe.

A slöjd. Ki ne olvasta volna *Füzessi és Láng* kartársainknak lapunk hasábjain megjelent sorait a slöjdről? Mig Füzessi egyik leglelkesebb apostola a közügyesítő törekvésnek hazánkban, addig *Láng* a nemzeti karakter megóvása mellett

harcot nemes hévvel és kitartással. Lapzárta után kaptunk *Füzessi* kartársunktól egy újabb választ (melyet *utolsónak* mond, mit alig hiszünk) melyben azt mondja *Láng* Mihály megnyugtatóására, hogy „mi nem fogadjuk el a svéd mintasorozatot változtatlanul, hanem nemzeti mivoltunknak megfelelő magyar motívumokat fogunk abba belevinni. Ebben már Svédországban megegyeztünk, akik kint jártunk.“ E két kapacitásunk vitája nagyban hozzájárul a fontos kérdés tisztázásához s mi a magunk részéről csak örvendeni tudunk, hogy mindez lapunk hasábjain látott napvilágot. A térből kifogyván, utódunknak testáljuk F. kéziratát.

Mulatság jótékony célra. A jókedvű adakozót szereti az Isten. Bizonyára ezt az igazságot tartotta szemé előtt a IX. kerületi II. számú iskolaszék, midőn elhatározta, hogy a tűzoltó-utcai tanítótestülettel egyetértve, hangversennyel egybekötött táncvigalmat rendez jövő év január hó 11-ik napján a Ferencvárosi kör helyiségeiben a létesítendő iskolai könyvtár javára. Személyjegy 1 frt; családjegy 2 1/2 frt. *Hindy* Kálmán, dr. *Virava* József és *Horváth* László rend. bizotts. elnökök elkövetnek mindent a kívánatos siker érdekében.

Francia zászló alatt című érdekes utleírast küldött be hozzánk *Mihályi* Imre körjegyző, ki e munkában Béla öcsésének kalandozásait, írja le. E munka — írja szerző — öcsémnek 8 évig tartó külföldi bolyongását, olasz, francia és spanyolországi élményeit, a gyarmathódító francia légióban viselt dolgai, saharai siami, tongkingi, kong-szigeti, formosai, dahomeyi, madagaskari s a tuaregek ellen viselt harcokban való részvétét írja le s hozzá tehetjük, hogy igen érdekesen. *Mihályi* Béla 48 ütközetben vett részt s leírásában kiterjeszkedik a népszokások ismertetésére is, sőt a francia néppel együtt a *Dreyfus*-ügyet új oldalról tárgyalja.

A munka 448 oldalra terjed, arcképes címlappal van ellátva s már három kiadást ért, melyből német, francia, olasz és angol kiadást is rendeznek. Ára 2 frt 50 kr., s megrendelhető a Népn. Lapja szerkesztőségében (VII., Dohány-u. 65.)

Ifjuságom cím alatt *Saskeőy* József fővárosi kartársunk (X. Kápolna-u. 1.) a karácsonyi könyvpiacra egy kötet elbeszéléssel fog megjelenni, melyhez záradékul költeményeit is csatolni fogja. Ez a munka — mondja szerző — változatosságban gazdag életének hű tükré leend. Ajánljuk kartársaink pártolásába. Megrendelhető akár szerkesztőségünkben, akár a szerzőnél füzött példányonként 1 frt 50 kr.áival.

Hadüzenet a — női kézimunkának. Hogy a kézimunkázás roppant időpazarló s a testnek szabad kifejlődését nagy mértékben gátoló foglalkozás, azt igen jól tudjuk mindannyian. Sőt, hogy teszme a harisnyakötés ezer meg ezer szemnek folytonos egymásmellé rakásával lélekölő, gépies munka, mindez nyilvánvaló dolog. Mindezekért az orvosok a *budapesti orvosi körben* nyilvánosan hadat üzentek a női kézimunkának; megdicsérték a leánygimnáziumot, hol nem kézimunkáznak a növendékek, s kimondották, hogy nagyon okosan tenné minden iskola, ha a jó példa után indulna. — Még megérjük, hogy egy gomb felvarrásáért szabónőhöz kell küldenünk a ruhadarabot. A merev állásfoglalást nem helyeselhetjük.

A tanító-árvák karácsonyfa ünnepélye e hó 24-én d. e. 11 órakor a Magyarországi Tanítók Árvaházában (I. Alkotás-utca 1 sz.) fog megtartani, mely ünnepélyre az árvák jóltevőit és tanúgy-barátaikat az egyesület elnöksége ezennel meghívja.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Sch. J. Fehértemplom: Az a kötelék, melyre mindig büszke voltam, legyen kölesönös és tartós; a javulás is hasonlóképen. — **R. F. N.-becskerek:** Gratulálunk a szép vállalkozáshoz, de sikert is kívánunk hozzá. A kért számokat — hacsak mód van rá — előteremtjük. — **F. M. Kassa:** A karácsonyi számból kizorult az ünnepibe pedig nem való; rátestáljuk az utódra. — **V. G., A. J., T. I., J. J., H. I., B. J., K. T., H. N., S. K., L. Á., S. J., S. L., Sz. I., D. J.** Budapest, továbbá: **H. B. D-Szerdahely, B. D. és D. Gy. M-Sziget:** soraikat köszönettel vettük.

TARTALOM.

Megszületett a Messiás. — Van-e a polgári iskolára szükség? — Egy üldözött tanítónő. — Tárca; Visszaemlékezések. — Egyesületek, testületek: — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

„Hunnia“ könyvnyomda vállalat Budapest, Teréz-körút 3.